

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/177/2014
Identifikačné číslo spisu:	8305210089
Dátum vydania rozhodnutia:	18.08.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Rudolf Čirč
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:8305210089.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne Y., bývajúcej v V., R., zastúpenej JUDr. Jánom Sopiakom, advokátom so sídlom v Humennom, Štefánikova 17, proti žalovaným 1/ K., bývajúcej vo U. 2/ K., nar. XX. E. XXXX, bývajúcej v V., C., 3/ Y. nar. XX. L. XXXX, bývajúcej v V., C., 4/ Y., nar. XX. H. XXXX, bývajúcemu v V., C. a 5/ Y., nar. XX. W. XXXX, bývajúcemu v V., C., všetci zastúpení JUDr. Mikulášom Pavlikom, advokátom so sídlom v Michalovciach, Š. Kukuru 14, o určenie vlastníckeho práva, vedenej na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 17C/141/2005, o dovolaní žalovaných proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 26. júna 2013 sp. zn. 15Co/18/2012 rozhodol

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove z 26. júna 2013 sp. zn. 15Co/18/2012 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Humenné (ďalej len „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 27. februára 2012 č. k. 17C/141/2005-281 zamietol žalobu, ktorou sa žalobkyňa domáhala voči žalovaným určenia, že do dedičstva po R., zomr. 24. januára 1976, patrí pozemok nachádzajúci sa v katastrálnom území V. a vyznačený na geometrickom pláne Ing. R. č. 16/2009 z 15. novembra 2009, overenom Správou katastra Humenné dňa 23. novembra 2009 pod č. G 1-334/09, ako parcela reg. C-KN č. 816/2 - zastavaná plocha o výmere 190 m², č. 817/7 - záhrada o výmere 201 m² a č. 817/8 - záhrada o výmere 164 m² (ďalej len „sporný pozemok“). Zároveň rozhodol, že žalovaným ani štátu sa nepriznáva náhrada trov konania. Zamietnutie žaloby odôvodnil skutkovými zisteniami vyplývajúcimi z vykonaného dokazovania, z ktorých vyvodil právny záver, že právny predchodca žalobkyne R. (otec žalobkyne) nebol v čase svojej smrti v roku 1976 vlastníkom sporného pozemku, pretože vlastníctvo k nemu nadobudol vydržaním právny predchodca žalovaných U. (starý otec žalovanej 1/ a prastarý otec žalovaných 2/ až 5/), ktorý na základe zámennej zmluvy uzavretej s právnym predchodcom žalobkyne tento pozemok od roku 1950 nepretržite a nerušene užíval po celú zákonom stanovenú vydržaciú dobu.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 26. júna 2013 sp. zn. 15Co/18/2012 rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že určil, že sporný pozemok patrí do

dedičstva po R. zomr. 24. januára 1976. Rozhodol tiež o povinnosti žalovaných zaplatiť žalobkyni a aj štátu náhradu trov konania. V odôvodnení rozsudku uviedol, že žalovaní nepreukázali, že ich právny predchodca ponúkol právnomu predchodcovi žalobkyne konkrétny iný pozemok na výmenu. Pokiaľ tak právny predchodca žalovaných neurobil, zámenná zmluva nevznikla. Zároveň v dôsledku neposkytnutia protiplnenia u neho absentovala dobromyseľnosť ako základný predpoklad vydržania. Vyslovil tiež názor, že bolo právne irelevantné, či právny predchodca žalobkyne žiadal právneho predchodcu žalovaných o vrátenie sporného pozemku, resp. či ho v jeho užívaní rušil.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalovaní. Žiadali, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zmenil a potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie, alebo aby rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnili nesprávnym právnym posúdením veci a nečakanou zmenou právneho názoru odvolacieho súdu oproti názoru vyslovenému v jeho skorších rozhodnutiach.

4. Žalobkyňa vo vyjadrení k dovolaniu poukazovala na vecnú správnosť rozsudku odvolacieho súdu a navrhla tento mimoriadny opravný prostriedok ako neopodstatnený zamietnuť.

5. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015 Z. z., ďalej len „C. s. p.“). Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“), prístupujúci k rozhodovaniu v tejto veci po 1. júli 2016, postupoval na základe úpravy z prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 C. s. p. (podľa ktorého ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona. Keďže však dovolanie bolo podané ešte pred 1. júlom 2016, podmienky jeho prípustnosti a dôvodnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho v čase podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „O. s. p.“). Dôvodom pre takýto postup je nevyhnutnosť rešpektovania základných princípov C. s. p. o spravodlivosti ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní účastníkov dovolacieho konania, ktoré začalo, avšak neskončilo za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (Čl. 2 ods. 1 a 2 C. s. p.), ako aj o potrebe ústavne konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (Čl. 3 ods. 1 C. s. p.).

6. Najvyšší súd ako súd, ktorého funkčná príslušnosť na prejednanie dovolania a rozhodnutie o ňom ostala zachovaná i po nadobudnutí účinnosti nových kódexov civilného procesného práva (v tejto súv. por. tiež § 10a ods. 1 O. s. p., § 35 C. s. p. i nedostatok osobitnej úpravy v Civilnom mimosporovom poriadku, teda v zákone č. 161/2015 Z. z.), po zistení, že dovolanie bolo podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenými osobami v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O. s. p.) a že ide o rozsudok, proti ktorému je prípustné (§ 238 ods. 1 O. s. p.), preskúmal tento rozsudok ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie žalovaných je dôvodné.

7. Najvyšší súd predovšetkým z úradnej povinnosti skúmal existenciu väd konania taxatívne vymedzených v ustanovení § 237 ods. 1 O. s. p. a iných väd, ktoré mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 242 ods. 1 O. s. p.). Zistil, že konanie pred odvolacím súdom je takýmito vadami postihnuté, a to najmä vadou vyplývajúcou z § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p., t. j. odňatím možnosti žalovaných konať pred súdom. K naplneniu tejto vady došlo závažnými rozpormi v odôvodnení rozsudku odvolacieho súdu, a aj jeho nedostatočným odôvodnením, pokiaľ ide o vysvetlenie zásadnej zmeny skutkových a právnych záverov odvolacieho súdu v porovnaní so závermi vyslovenými v jeho skorších rozhodnutiach v preskúmvanej veci, a to v uznesení z 27. júna 2007 sp. zn. 4Co 50/2007 a v uznesení z 12. októbra 2011 sp. zn. 15Co 19/2011. V dôsledku toho je rozsudok odvolacieho súdu ako celok nespresvedčivý a už len táto skutočnosť je sama osebe dôvodom na jeho zrušenie a vrátenie veci na ďalšie konanie.

8. V uznesení z 27. júna 2007 sp. zn. 4Co 50/2007 dovolací súd uviedol, že z vykonaného dokazovania vyplýva vôľa právneho predchodcu žalobkyne ako aj právneho predchodcu žalovaných uzavrieť

zámennú zmluvu, o čom svedčí predovšetkým užívanie sporného pozemku právnym predchodcom žalovaných, že uzavretie zámennej zmluvy potvrdzuje aj existencia dobrých vzťahov medzi rodinami žalobkyne a žalovanej 1/, a že pri nerealizácii zámennej zmluvy jednou zmluvnou stranou, by sa druhá zmluvná strana mohla domáhať užívania na ňu pripadajúcej zamenenej nehnuteľnosti a ak by sa neujala jej držby, nemohlo by to poškodiť zmluvnú stranu, ktorá sa držby ujala. Ďalej výslovne uviedol, že uzavretie zámennej zmluvy nebolo medzi účastníkmi sporné, poukazujúc pritom na listinný dôkaz - list žalobkyne adresovaný žalovanej 1/ (č. l. 33) a na výpoveď žalobkyne ako aj výpovede svedkov Y. a U..

9. V uznesení z 12. októbra 2011 sp. zn. 15Co 19/2011 odvolací súd uviedol, že existencia zámennej zmluvy sa javí ako vysoko pravdepodobná a že nebolo preukázané, že by právny predchodca žalovaných bol v držbe rušený právnym predchodcom žalobkyne. Opakovane poukázal na to, že samotné nenaplnenie zámennej zmluvy jednou zo zmluvných strán, nemôže mať vplyv na vlastníctvo druhej zmluvnej strany.

10. V dovolaní napadnutom rozsudku sa odvolací súd zásadne odklonil od vyššie uvedených skutkových a právnych záverov vyslovených v skorších rozhodnutiach, keď z konštatovania, že žalovaní nepreukázali, že ich právny predchodca ponúkol právnemu predchodcovi žalobkyne konkrétnu nehnuteľnosť na výmenu, vyvodil záver, že zámenná zmluva nevznikla, a keď ďalej vyslovil záver, že právny predchodca žalovaných nebol dobromyseľný, pretože užíval sporný pozemok napriek tomu, že neposkytol protiplnenie, a teda nesplnil zamýšľanú zámennú zmluvu, a že bolo irelevantné, či ho právny predchodca žalobkyne v užívaní sporného pozemku rušil. Túto podstatnú zmenu skutkových a právnych záverov odvolací súd náležite, t. j. zrozumiteľne nevysvetlil. Navyše závery odvolacieho súdu v dovolaní napadnutom rozsudku odporujú aj pravidlám správneho logického uvažovania. Ak by totiž platilo, že zámenná zmluva nevznikla, nebolo by možné vyvodiť nedobromyseľnosť právneho predchodcu žalovaných z jej nesplnenia, teda z neposkytnutia protiplnenia. Z neexistujúcej zmluvy by mu nevznikla žiadna povinnosť poskytnúť protiplnenie. Ak nie je zmluva, nie je ani jej obsah, t. j. subjektívne práva a povinnosti. Alebo inak povedané, nie je možné realizovať to, čo nie je a z nerealizácie toho, čo nie je, vyvodzovať dôsledky.

11. Konanie pred odvolacím súdom je postihnuté aj inou vadou spočívajúcou v nesprávnom určení dôkazného bremena na strane žalovaných, a to v povinnosti preukázať, že ich právny predchodca ponúkol právnemu predchodcovi žalobkyne konkrétnu nehnuteľnosť na výmenu. Vzhľadom na skutočnosť, že žalovaní o tejto skutočnosti nemusia nič vedieť (ide o tretiu a štvrtú generáciu), je takáto požiadavka nereálna, a teda nespravodlivá. Okrem toho je aj právne bezvýznamná vo vzťahu k podmienkam vydržania, ktoré, vychádzajúc z nesporného skutkového záveru o začiatku užívania sporného pozemku právnym predchodcom žalovaných v roku 1950, treba posudzovať podľa uhorského obyčajového práva.

12. Právny názor odvolacieho súdu o irelevantnosti toho, či právny predchodca žalovaných bol právnym predchodcom žalobkyne ako vlastníkom sporného pozemku rušený v jeho užívaní, je v rozpore so závermi súdnej a právnej praxe o podmienkach vydržania vlastníckeho práva vyžadovaných právnou úpravou platnou na území Slovenska od najstarších dôb. Splnenie podmienok pre nadobudnutie vlastníckeho práva vydržaním treba posudzovať podľa práva platného v čase, keď k vzniku práva týmto spôsobom malo dôjsť, t. j. v predmetnej veci, ako už bolo uvedené vyššie, podľa uhorského obyčajového práva aj so zohľadnením novej právnej úpravy podľa zákona č. 141/1950 Zb. (tzv. stredného Občianskeho zákonníka).

13. Podľa uhorského obyčajového práva vydržaním bolo možné nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti na základe dlhotrvajúcej, pokojnej a statočnej (bona fide) držby. Všeobecná vydržacia doba bola 32 ročná. Dobromyseľnosť sa vyžadovala iba v okamihu uchopenia držby, nie po celú dobu trvania držby, pričom sa predpokladala. Držba sa považovala za pokojnú, ak nebola prerušená úspešnou žalobou pozemnoknížneho vlastníka. Podľa judikatúry uhorských súdov k vydržaniu nebol potrebný žiaden právny titul a len preukázaná nedobromyseľnosť vydržiteľa bránila vydržaniu. Vydržiteľ nebol povinný preukazovať titul a prezúmova sa oprávnenosť držby s tým, že opak musel byť preukazovaný

(B. Petr, Vydržení v českém právu, 1. vydanie, Praha, C. H. Beck, 2002, str. 26 -rozhodnutia býv. uh. kr. Kúrie, napr. Kúria č. 1121/1889 - „K vydržaniu sa nežiada právny titul“, Kúria č. 6352/1897 -„Uplynutím lehoty 32 rokov nastáva vydržanie aj vtedy, ak sa nezakladá na právnom titule“, Kúria č. 1121/1889 - „Vydržiteľ nemusí dokazovať titul - právny dôvod, nedostatok titulu mu musí byť dokázaný“, Kúria č. 2568/1902 -„Vydržaniu nemusí prekážať okolnosť, že držiteľ sa zmocnil veci násilím“, Kúria č. 3780/1889 -„Nepoctivosť bráni vydržaniu iba vtedy, ak vydržiteľ si držbu nadobudol nepoctivým spôsobom“, Kúria č. 2186/1903 -„Pri skutočnej držbe sa predpokladá, že je po práve a poctivá; opak sa musí dokázať“, Kúria č. 5248/1897 -„Strana, ktorá tvrdí, že vydržanie nenastalo, lebo držiteľ si nadobudol držbu spôsobom, ktorý zákon zakazuje, je povinná dokázať, čo tvrdí“).

14. V preskúmvanej veci bolo zo skutkového hľadiska zistené, že právny predchodca žalovaných od roku 1950 nepretržite po dlhú dobu mal v držbe sporný pozemok, t. j. užíval ho ako vlastný. Keďže zo strany žalobkyne nebolo tvrdené, a teda ani preukázané, že by jej právny predchodca ako vlastník sporného pozemku podal proti nemu úspešnú vlastnícku žalobu, alebo že by iným spôsobom došlo k prerušeniu pokojnej držby, a oprávnenosť držby sa predpokladala, nadobudol podľa vyššie uvedených zásad vlastnícke právo k tomuto pozemku vydržaním právny predchodca žalovaných. Pretože 32 ročná vydržacia doba začala plynúť pred 1. januárom 1951 (v roku 1950) a neuplynula skôr ako kratšia 10 ročná vydržacia doba zavedená stredným Občianskym zákonníkom, skončila vydržacia doba v zmysle § 566 tohto právneho predpisu uplynutím tejto kratšej doby počítanej od 1. januára 1951, t. j. dňom 1. januára 1961. Týmto dňom sa vlastníkom sporného pozemku stal právny predchodca žalovaných, čím zároveň zaniklo vlastnícke právo k tomuto pozemku právnemu predchodcovi žalobkyne.

15. So zreteľom na uvedené dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V ďalšom konaní je právny názor dovolacieho súdu záväzný (§ 455 C. s. p.).

16. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.